

Lőrincz György

Egy nap

Csортán András, amikor meghallotta az óra csengetését, még néhány percet lustálkodott, aztán fölkel, kiment az előszobába, készülni kezdett. Már a fürdőszobában volt, amikor hirtelen megtorpant – mint aki elfelejtett valamit, megfordult, leoltotta a villanyt, visszafeküdt az ágyba.

Öt óra volt.

A felesége, aki időközben szélében elfoglalta az ágyat, motyogva bennebb húzódott, aludt tovább.

Csортán András húsz éve – a vasárnapok és ünnepnapok kivételével – ebben az órában ébredt. Hogy a feleségét ne ébressze föl, nem gyújtott a szobában villanyt, halkán lekúszott az ágyról, lábujjhegyen kiment a szobából, meggyújtotta a gázt, odatette a tevizet, megmosakodott, felöltözött, pakolt, s ugyanolyan csendben, ahogy fölkel, kilépett a lakásból. Most kezét a feje alatt összekulcsolva nyitott szemmel feküdt, mosolygott. Elképzelte a felesége meglepett arcát – amikor majd fölkel –, látta a munkatársait, hallotta a mestere hangját: – Lesz meglepetés – nyugtázta. Pedig ugyanolyan frissnek érezte magát, mint máskor, nem érzett fáradságot, fájdalmat, csak egyszerűen nem jött, hogy elinduljon, hogy dolgozzon.

Nézte a szobára rátörő derengést, ahogy a fény kitapogatja a tárgyak arcait – nyújtózkodott.

A felesége ekkor talán megérezett valamit, nyöszörgött, átfordult a má-

sik oldalára, aludt tovább. A szomszéd szobában aludtak a gyermekek is, áthallatszott egyenletes lélegzésük. – Hadd aludjanak – gondolta.

Megkondultak a harangok, s rögtön utána „fújni kezdtek” a gyáarak.

– Hat óra – gondolta. Most kellene belépnem a műhelybe – munkaruhába öltözve –, most.

Látta a mesterét, ahogy kilép az irodából, ahogy körbepillant – névsor nélkül is számba tudná venni őket –, de mégis mindig névsort olvasott, hallotta, amint nevéen szólítja:

– Csортán?!

Elmosolyodott.

– Csортán!

Látta, miként néznek a többiek is körbe, majd újra a mester hangját hallotta:

– Nem tudja valaki, mi történt Csортánnal? Nincs az öltözőben?

Látta a csendet is.

Csортán András tudta, aznap még nem jelentik a személyzetin. A káderosztályon csak a krónikus hiányzókat jelentik, vagy a szájalókat, lázongókat, azokat szinte lesik. Ő nem késett soha a munkából, nem hiányzott. Ha néha közbe is jött egy-egy lakodalom, keresztelő, már jó előre szólt a mesternek, és ledolgozta a napot, nem szeretett utólag pótolni. Az órájára pillantott. Most kellene indítanom a gépet – gondolta.

Présgépen dolgozott – a száztonnáson –, hat óra öt perckor elindította

a gépet, s etette háromnegyed kilencig. Ekkor leállította, kiment a mocskos, bűzös vécébe, kezét mosott – ezt utálta a legjobban –, visszament, megreggelizett, elszívott egy cigarettát, aztán visszament a préshez, etette tovább. Más feladata nem volt, csak az etetés. Az előreszabott lemezek ott álltak előkészítve a gép mellett a konténerben, egyik kezével kivette a darabot, a másikkal eldobta a hulladékot. Csak ha a szerszám kicsorbult, vagy új, más gépelemhez kellett darabot préselni, tehát szerszámcsereére állt meg néhány perc-re. Dolgozott. Nyolc órán át. Heteken, éveken át. A gép csattogott – sokszor még álmában is –, fűjtatott, mint egy megbokrosodott csikó, ő meg nyomta, taszította előre a lemezcsíkot, míg újabbat kellett betennie.

Eddig jutott az elmélkedésben, amikor felnyögtek az ágy fáradt rugói, a felesége először csak álmosan kinyitotta a szemét, majd hirtelen felkönyökölt, rácsodálkozott:

- Te itthon vagy?
- Itthon.

Csортán várakozva figyelte a felesége arcát, az még nem ijedt meg, csak csodálkozva, álmosan pislogott.

- Szabadnapos vagy?
- Nem.

Most már felült, szeme tágra, kezekre nyílt:

- Akkor?
- Ma nem megyek dolgozni.
- Beteg vagy? Fáj valamid?
- Nincs semmi bajom, egészséges vagyok, csak nincs kedvem dolgozni.

A felesége hátrahőkölt:

- Elment az eszed?
- Nem. Miért ment volna el? Éveken át mást se tettem, reggel fölkeltem, megmosakodtam, felöltöztem, be-

mentem a munkába – mint egy gép, amelyet fölhúztak. Ma nem megyek.

– Te bolond vagy?

– Nem vagyok bolond, csak nem megyek dolgozni. S ha te ezt nem érted meg, gondold, amit akarsz!

A felesége megrökönyödve felkelt az ágyból, szórakozott arccal tenni-venni kezdett, aztán mint aki nem tudja, mit kezdjen önmagával, megállt az ágynál.

Csортán András már-már megbánta a „jó ötletét”, egy pillanatig arra gondolt, hazudik egyet, azt fogja mondani, valóban szabadnapja van, mert miért is kínozná, botránkoztatná tovább a feleségét, de aztán látva az asszony dühös, egyre torzuló arcát, eltökélte magát. „Szóval ha egy nap hiányzom, rögtön bolond vagyok? S mikor hetekig túlóráztam, akkor nem voltam az? No, akkor csak dühöngj, háborogj, kicsikém!”

Nézte a feleségét, ahogy elesett-komorán, várakozva áll, nézte: jött, hogy fölkapja, cirógassa, visszafektesse az ágyba, de ekkor – talán a szóváltástól – riadt, ijedt arccal megjelentek a gyermekek.

A felesége, mintha csak erre várt volna, a gyermekek felé fordult:

– No, nézzetek oda! Igazgatót álmódott apátok, nem ment dolgozni. Ő megengedheti magának, én nem. Unja a munkát. No, halljátok? Unja a munkát!

A gyermekek sírni kezdtek, a felesége lekapta a paplant. – Velem ne jársd a bolondodat, András, ha szabadnapon vagy, mondd meg, ha pedig nem vagy, kelj ki azonnal, hívd fel a mesteredet, találd ki valamit, de ne bolondíts meg egészen!

A határozott szavak ellenére a felesége hangja síróssá vált, könnyörgővé.

Imazászló, 2022, Bulgan, Mongólia

Csортán András a fal felé fordult, s visszaszólt:

– Ha dolgozni akarsz, dolgozz, ha aludni akarsz, feküdj le vagy menj ki, adj a gyermekeknek enni, engedd el az iskolába őket, de nekem hagyj békét. Nem azért maradtam itthon, hogy egész nap neked magyarázzam!

Dél felé ébredt meg. Arra ébredt, hogy valaki az ágya mellett szipog. Csортán András először nem tudta, hogy miről van szó, csak azt tudta, rég az ideje, hogy nem érezte ilyen pihentnek magát, szépnek, nagyszerűnek tűnt minden. De ahogy találkozott a tekintetük, hirtelen megértett mindent, elkomorult.

A felesége törte meg a csendet.

– Te bolond vagy, András?
– Miért lennék az?
– Mért nem mentél munkába?
– Nem akartam.
– Beszélj komolyan. Kellett menjél, vagy nem?
– Kellett.
– Akkor miért nem mentél?
– Csak.
– Olyan akarsz lenni, mint a nagybátyád?

– Nincs kizárva!
A felesége sírni kezdett, rázta a zokogás:

– Megmondták ezt előre édesapámék!

– Mit? – komorodott el Csортán András.

– Hogy ne menjek hozzád.
– S akkor mért jöttél hozzám?
– Mert szerettelek.
– Most nem?
– De.

Elhallgattak. Csортán Andrásban a szóváltás keserű emléket idézett föl, elkomorult.

– S akkor?

A felesége talán megérezte, nem lett volna szabad azt az emléket felidéznie, megszólalt.

– Olyan jól megvagyunk, nem hiányzik ez!

– Neked lehet, hogy nem, de nekem igen.

– Úgy akarsz élni...

Az asszony hangja megtorpant, elhallgatott.

– Látod, még nem gondolkoztam ezen. De ha jól meggondoljuk, nem is élt ő olyan rosszul. Mikor akart, dolgozott, mikor nem, hát nem. Élte az életét. Ahogy ő akarta. Vállalta. És ez nem is olyan hülyeség!

Nézte a feleségét, rázkódó vállát, megismételte:

– Nem is olyan hülyeség.

Most már dühöt, haragot érzett a felesége iránt, folytatta:

– Még ha minden nap ezt tenném!

– Szeretsz?

A felesége szavai váratlanul törtek rá, még mielőtt elszabadult volna benne a düh, elcsodálkozott, ellágyult:

– Igen. Mint mindig. Mindig, mióta megismertelek.

Kikelt az ágyból, meg akarta simogatni a felesége arcát, tenyerébe akarta fogni a kedves, szeretett, szép arcát, mint régen, rég, amikor még a munka, a rohanás nem ölte ki a szép szavakat az életükből, de a felesége újabb kérdése megállította:

– Akkor miért csinálod ezt velem?

– Nem veled csinálom. Veled egészen mást csinálnék... Hagyj föl ezekkel a kérdésekkel, jó?

De az asszony folytatta:

– Most mit akarsz?

– Még lustálkodom, aztán fölkelek, megmosakodom, felöltözöm, megebé-

delek, s elmegyek egyet sétálni. Csak úgy céltalanul. Én az életben mindig csak rohantam, futottam, ma sétálok.

A felesége most már nem kérdezett semmit, csak sírt, rázta a zokogás. Csortán András elképzelte, pontosabban tudta, mire gondol, gondolhat az asszonya: a nagybátyjára, akiről annyit hallott, akinek az emlékeitől húsz éven át félt. Megszólt:

– Ne félj, nem fog semmi történni! Holnap esetleg ugyanúgy dolgozni fogok, mint eddig, holnap, esetleg holnapután.

Szavaira az asszony fölugrott, a ruhásszekrényhez rohant, öltözni kezdett. Csortán András először arra gondolt, öltözni kezd ő is, de aztán meggondolta magát, megvárta, amíg a felesége kiharzik a lakásból, csak akkor fogott hozzá.

Azzal kezdte: kávé készített oda. Már a gondolat is felvidította. Visszatért az ébredéskor tapasztalt jókedve: könnyűnek, erősnek, pihentnek érezte magát. Olyannak, mint soha eddig. És amit már rég nem érzett – szinte hallotta a csendet. Megszűnt az agyában a száztonnás állandó csattogása, mely sokszor még álmában se hagyta nyugodni, ott csattogott, zakatolt fölötte, mintha rá akarna zuhanni, pedig már jó pár éve – hogy utálta, mikor fiatalon a présműhelybe került – ő is kitönte a fülét vattával, mint hajdanán az öreg szakik. Most hallotta a csendet, s ettől úgy érezte, megváltozott körötte minden, megszépültek még a tárgyak is. Bement a fürdőszobába, megeresztette a vízcsapot, átment a szobán, kinyitotta az ablakot, kinézett rajta: érett gyümölcsillat szállt, lebegett a város fölött. Ettől még jobban földerült, füttyörészni kezdett, bement a nagyszobába, tiszta

inget, alsót vett elő, s a „vasárnapi ruháját” – ezt kimondottan szerette. Jól állt rajta, „kihozta” az alakját, széles, kemény vállát, keskeny csípőjét, úgy nézett ki benne, mintha valaha birkózott volna, bár amúgy is jóvágású volt: középmagas, barna, göndör hajú, bajuszos.

A konyhában a kotyogó beszélni kezdett, kiment, levette, kitöltötte a kávé, aztán bement a fürdőszobába – fürödni kezdett. A víz még jobban földerítette: először ellágyította, aztán fölfrissítette, azt szerette, hogy mikor beleül, csak langyos legyen, aztán megeresztette a forróvizet csapot, s hagyta mindaddig, míg átforrósodott tőle az egész teste. Sokáig fürdött, majd az otthonról hozott kendertörülközővel jó keményen megdörzsölte a testét, mígnem lángolt tetőtől talpig, aztán kiment a konyhába, rágyújtott, kávé töltött, s visszament a fürdőszobába, borotválkozni kezdett. Csak legénykorában, ha találkára ment, készült ilyen izgatott jókedvvel. Akkor viszont tudta, kiért, miért készül annyi törődéssel, de most?!

Megborotválkozott, felöltözött, pénzt tett magához, kilépett az ajtón.

Hosszú idő óta ez volt az első céltalan útja. Pedig erre vágyott mindig. Arra, egyszer úgy menjen végig a városon, hogy útjának ne legyen célja, távlata, így soha nem mozdult ki hazulról. A házasság utáni első években szinte mindennap túlórázott – kellett a pénz –, lakást vettek, berendezkedtek, már ott voltak a gyermekek. A gyermekek, akiket nem adtak bölcsődébe, hogy ne kapják el a járványos betegségeket, úgy rendezték az életüket, hogy egyikük mindig mellettük legyen, így aztán rohantak a munkába, onnan

haza: pelenkázták, etették, öltöztették, s most, amikor már iskolába járnak, együtt tanultak. Hogy ők többre vigyék. Ezért a város igazi arcát soha nem fedte fel előttük. Ugyanolyan idegen, hideg és távoli volt, mint amikor faluról beköltöztek. S bár már otthonosabban mozogtak benne, Csortán olykor még ma is úgy érezte, hogy kicsúszik a lába alól a föld, úgy érezte, mintha sáros gumicsizmában járna a tisztára söpört aszfalton. Csortán megfigyelte, hogy a falusi közösségek többnyire a tömbházak elszíntelenedő világában is tovább élnek. A beköltözött falusiak átmentették otthoni szokásaikat, együtt kereszteltek, komásodtak, szilvesztereztek, valójában a város ezernyi apró falusejtéből állt.

Mikor rájött erre, magabiztossá vált. Magabiztossága nemcsak külsőségekből, a konfekcióruha egységesítő hatásából, hanem abból a józan felismerésből táplálkozott, hogy az ember lényege nem ismerhető fel, mert az ember annyi, amennyinek látszik. Otthon épp azáltal volt más, különb valaki, mert századok során fölhalmozott, megtapasztalt tudásból látszott a lényeg, szokásaival vált ki a többiek közül, itt viszont az embert eltakarja a ruha, elég, ha valaki egy-két „városias” fordulattal színezi a beszédét, a társai máris többnek hiszik, mint amennyi. Ettől a perctől fogva a maga módján magabiztossá vált, bár jól tudta, hogy a „rég” város is él, lakói itt vannak a tömegben, éppúgy színezik a városképet, mint ők, s ugyanúgy számontartják egymást. És tudta, hogy van a városnak egy számára kevésbé ismert arca is, olyan emberek, akiknek számára más értékek jelentik a célt, nemcsak a kocsi, az élet civilizatórikus kellékei, hanem –

és mindenekelőtt – a szellemi, emberi értékek kiteljesítése.

Elmosolyodott. Az ember olykor nem önmaga akar lenni, hanem másokhoz próbál hasonlítani, s miközben erre törekszik, valahogy elveszti saját egyéniségét, arcát és lassan bábuvá válik.

Ahogy kilépett a tömbházból, egy pillanatra megállt, körbepillantott, beszívta az ős gazdag illatát, aztán mint gyermekkorában, amikor először szabadult ki a szülők figyelő, féltő felügyelete alól, elindult boldogan, felszabadultan.

A régi városközpont felé vette az irányt, amerre macskaköves utcák kacskaringóztak, tekergőztek, a szűk sikátorok közé, ahol a hajdani kisváros még őrizte önmagát, s a csendet nem törte szét a gépkocsik áradata, a tenyérnyi tér felé tartott, amelynek láttán gyermekkorában – miután először járt itt – kiszélesedett, színesebbé lett a világ, s ha fantáziáit, Párizst meg Londont csak ez után a város után képzelte el. Ment az utcán, nem rohant, nem sietett – sétált. Gyönyörű őszi nap volt, amikor tiszta kékség borít be mindent, nézte a rohanó embereket, a nőket, elmerült a kavargó hullámzásban, elmerült önmagában, már nem is nézegetett, csak ment, ment önfeledten, amikor úgy tűnt, szólítgatják:

– András! Szabadnapos vagy, András?

Egy munkatársa állt mögötte a másik váltásból. Összerezcent. Nem a félelemtől, hogy valaki észrevette, hanem egyszerűen csak azért, mert belefeledkezett önmaga belső csendjébe:

– Nem, nem – mondta szórakozottan –, csak ma nem mentem dolgozni.

Erő, 2018, Serole, Olaszország

Botár rácsodálkozott, látszott, benne rekedt a kérdés: hogyan nem mentél? De mert Csortán szórakozottan már el is indult, így csak bámult utána leplezetlen álmélkodással. Csortán öntudatlanul vagy talán valami „belső” sugallatra meg is fordult, elkapta Botár csodálkozó tekintetét, megrökönyödött arcát. „Hülye vagyok – gondolta, – hisz mondhattam volna azt is: igen, persze. No, de mi köze neki hozzá? Egyáltalán, ha még fölmásznék az útszéli fára, akkor is mi köze lenne?”

Átment a kis főtéri parkon, ahol a díszfenyők árnyékában, a nap minden órájában, mint múló életük ködfoltjai, nyugdíjas öregek szemelgették emlékeik sűrűsödő, mélyülő vizéből a még fölcsillanó gyöngyszemeket. Egy pillanatig arra gondolt, leül ő is valamelyik padra, elnézi az utca forгатagát, elmerül saját csendjébe, gyermekkorába, szép nyarak, disznóperzselő telek emlékébe, amikor még távoli és betájolhatatlan volt a jövő, amikor életálmai színes üvegcserépekként ragyogtak fölötte, de aztán elhessegette a gondolatot, arra gondolt, beül valamelyik sörözőbe, megiszik egy pohár sört, elmélázik fölötte. A főtér nyugati oldalán kezdődő egykori korzó felé tért, a hársfákkal, boltívvel szegélyezett, kirakatokkal díszített egykori macskaköves utca felé, ahol hajdan, amikor beköltözött is, esténként, pontosabban délután hat és nyolc között, programszerűen, a városka egykori polgárai korzóztak, sétáltak asszonyaikkal, gyermekeikkel, meg-megállva, át-átköszönve a macskaköves utca fölött: amikor – mint mondták – még nem hígult föl a város, mindenki mindenkit ismert, hangulata, íze, illata volt a városnak, az ablakokban muskátlik integettek,

orgona- és hársillat szállt, s a csendet nem törte meg a rohanó kocsik száguldása, csak egy-két konflis gördült végig az utcán, de a patkók csattogása a macskaköveken hozzátartozott az utca zenéjéhez, miként a nyitott ablakokon kiömlő zongoraszó is, a zongoraszó, amely unatkozó szépasszonyok álmaiként szállt, lebegett, fodrozott az utca fölött.

Csortán átment a korzón, de a sarkon rögtön meg is torpant. A színes falragaszok vadnyugati filmet reklámoztak. Megnézte az óráját, délután fél hat volt. „Épp csak elérek.”

Mikor kijött a moziból, már sötétedett. A kirakatok feketén ásitottak, nem villogtak a kék-sárga reklámfények sem a város legmagasabb épületein – félhomály, csend uralkodott. Az utóbbi időben, rögtön szürkület után kiürültek az utcák.

A sötétség ólomarca egy pillanatra meghökkentette: Vajon mit csinálnak a gyermekek? – ötlött az eszébe. Fölvillant a felesége fénytelen arca is, de csak egy pillanatra, aztán lassú, nyugodt léptekkel elindult a városka egyetlen „előkelő” vendéglője, a Szálloda felé.

Ezt már délelőtt elhatározta. Ez lesz a nap „fénypontja”, döntötte el még amikor otthonról elindult. Most, ahogy a korzó sarkánál betért a Szálloda felé, furcsa izgalom kerítette hatalmába. „Önszántából” nem járt ott soha. Ha egyszer-kétszer – többnyire a munkatársai unszolásának engedve – délutánonként be is tévedt, este soha. Soha. A feleségével – az első években – nemegyszer eltervezték, hogy ha majd pénzük lesz, szombat-vasárnaponként beülnek egy pohár sörre, esetleg meg is vacsoráznak, táncolnak, zenét hallgatnak, aztán sok egyébvel együtt elma-

radt ez is. Belépett. Nem tudta, mitől, talán a hangulatvilágítástól vagy a halk zenétől, de az is lehet, hogy az ünnepestélyes hangulattól eddig nem tapasztalt, megmagyarázhatatlan érzés járta át. Mintha elektromossággal töltődött volna föl az egész teste.

Egy sarokasztalhoz ült. Körbepillantott. Úgy érezte, hogy a félhomályban lázas, csillogó tekintetek tapadnak rá. Mindig azt hitte, hogy egy ilyen „előkelő” helyen félszeg, bizonytalan lesz, de épp ellenkezőleg: magabiztos volt. A kíváncsi tekintetek nem zavarták – fokozták a jókedvét. Hirtelen úgy érezte, mintha egy idegen szemével tekintene önmagára, mintha az egész életét eddig vendéglőkben, mulatókban élte volna le. Konyakot rendelt.

A munkahelyén többször is elbeszélgettek a város „éjszakai életéről”, s mert számára mindaz, amit hallott, idegen és ismeretlen volt, ezek a beszélgetések a „karácsonyi ünnepekre” emlékeztették. A karácsony mindig fényt és csillogást jelentett az életében, sajátos és egyedi volt az ünnepek között. Ismerős arcot keresve körbepillantott, de nem látott senkit.

A pincér időközben kihozta a konyakot, ivott belőle. A zenészek játszanival kezdtek. Csortán megborzongott, kilúdbőrözött az egész teste, hajnal felé szokta így érezni magát otthon, a falusi lakodalmakon, olyankor fehér fény gyúlt az agyában, s valami vad, féktelen szilajság fogta el, a „sose halunk meg” érzése, pedig legtöbbször épp olyankor nyíltak ki a bicskák. A nagybátyjára gondolt, mesélték, mikor nem volt pénze, fogadásokkal nyerte meg az italát, képes volt egy kocsmai asztalt a fogai közt fölemelni – ezzel mindig nyert...

Csортán intett a pincérnek, újabb konyakot, sőt ételt is rendelt. Hátradőlt a székében, hihetetlenül jól érezte magát. „Tehát így is lehet élni!” „Így.” „Gond nélkül, csak a mindennapoknak!” „Csak a mai napnak, nem gondolva a holnapra!”

A pincér kihozta a vacsorát: újabb konyakot és bort rendelt.

Kihúzta magát, körbepillantott, s ekkor elkapta a szomszéd asztalnál ülő nő tekintetét. A nő barna volt, sötét, fekete hajú, mandulaszemű. Állát csuklóban behajlított kézfejeire támasztotta, őt nézte. Nem kapta el a tekintetét. – „Te jó Isten! – gondolta. – Erre nem is számítottam!”

Jobban megnézte a nőt, szép, ovális arca volt.

„Fekete hajú, kék szemű – kell ennél több?”

Kiitta az újabb konyakot, vacsorázni kezdett. Föl-fölpillantva lassan evett, kíváncsi volt, találkozik-e még a tekintetük. Találkozott. A férfi, akivel a nő volt, valamit magyarázott, a nő szórakozott, unott arccal elnézett a válla fölé. „Férj, feleség? Vagy alkalmi partnerek? Mindegy! A nő unja a férfit, az biztos! S ha unja?”

Valamikor, legénykorában nem ijedt meg a saját árnyékától. Falujában nem volt táncmulatság verekedés nélkül. Nem is jó mulatság az – tartották –, ha vér nem folyik. A feleségét is így ismerte meg. A szomszéd faluban volt táncban, s egyszer csak feltűnt előtte a lány, majdani felesége, kékszeműen, vidáman, szökén. Fölkérte. Két perc se telt el, az előbbi táncosa visszatért. Ágnes menni készült, ő megszorította a kezét, visszatartotta: – Csak velem akar táncolni – mondta. A lány ki akarta húzni a kezét, a döbbenettől nem bírt

megszólalni, ő megismételte: – Nem akar magával táncolni!

Az ismeretlen fiú megfordult, elment.

– Elment magának az esze – mondta a lány, s ott akarta hagyni.

– Igen.

– S ha megverik?

– Nem olyan könnyű az!

– Istvánnal jöttem el – ellenkezett a lány. – Ő kéreztetett el.

Andrással fog hazamenni!

– Tudja, hol lakom? – villant csúfondárosan a lány szeme. – Hallott a Kerekdombról?

Kerekdombnak a falu legfelső részét hívták. Az ottani legények a lányokért nemcsak az idegeneket, még a saját falustársaikat is megverték, ha azok nem kerekdombiak vagy felszegiek voltak.

Tudta ezt.

– Legalább lesz időnk beszélgetni.

– Olyan sok mondanivalója van?

– Egyetlen szóban is elmondhatnám.

– Akkor miről beszélünk négy kilométeren át?

– A cserebogarak halhatatlanságáról!

– Az jó lesz – mondta a lány –, már rég akartam beszélni erről.

Valaki megérintette a karját.

– Szabad?

Ismeretlen, vele egyidős fiú állt előtte. Összenéztek. Az ismeretlen kihívóan nézett rá, ő tudta, hogyha igent mondana, most már akkor sem kerülne el az összetűzést.

– Már mondtam a barátjának, hogy Ágnes csak velem akar táncolni!

– Biztos ebben?

– Egészen!

A lány zavart, nyugtalan, ijedt tekintettel figyelte a szóváltást, de nem

mozdult. Az ismeretlen fiú dühös pillantást vetett mindkettőjükre.

– Ezért még számolunk – mondta, sarkon fordult s elment. A lány aggódó, féltő tekintettel végigsimított az arcán:

– Nehogy kimenj! – tegezte le.

A tánc hátralévő része lassan, nagyon lassan telt el. Mindketten ugyanarra gondoltak, arra, hogy a nóta végén megjelenik István valamelyik barátja:

– Ugye, nem mész ki? – kérte a lány, s odaadón, remegő testtel bújt hozzá.

– S ha nem megyek? Itt fogunk hálalni?

A tenyere izzadt, de amikor a zenészek tangóról csárdásra, majd maros-zékire váltottak, úgy érezte, megforrósodik a levegő körülötte, furcsa mámor kerítette hatalmába, már nem félt.

Ahogy behúzták a táncot, üzentek érte.

– Megsértetted a barátaimat – állt mellé egy harmadik ismeretlen.

– S neked mi közöd hozzá? – csattant a lány hangja. – Hagyj békén, jó? Különb is, Andris nem megy sehová! Nem engedem!

És remegve szorította a kezét!

– Igen? – villant gúnyosan a fiú szeme. – Szóval nem engeded? Én azt mondom: ha „Andris” valóban Andris, s nem Julcsa, Ilka, Teréz vagy Ágnes, akkor most ki fog jönni. A kultúrház sarkánál várjuk!

– Várjátok? Nagyfiúk vagytok ti! Nagyfiúk, ha legalább négyen vagytok!

Majd:

– Te pedig nem mész sehová! Nem engedlek.

– Nem úgy van az! – húzta ki Csorján a kezét a lány remegő, izzadó tenyeréből –, ha még jönni akarok hozzád – és akarok –, ki kell mennem...

Időközben a pincér kivitte a bort

a zenészeknek, mert a primás fölállt, és Csortánnak kezdett muzsikálni. A Dankó-nótára a teremben erősödött a zsongás. Most az esküvőjük jutott eszébe. Akkor, otthon még az volt a szokás, hogy éjjelizenét adnak az új párnak, s hajnal felé, egyszer csak sírni kezdett a hegedű az ablakuk alatt, fölsivített a tárogató, mint valami ősi, nomád ünnepen, csak a tábortűz hiányzott, a csillagok ott könyököltek az ég peremén, s félszáz rekedt torokból fölhangzott: „Lányból lesz az asszony” –, a primás már ott állt az asztalánál, cifrázta a nótát, csak neki játszott, s Csortán mintha az egész eddigi életét vendéglőkben töltötte volna, odasúgta: „Zavaros a Nyárád”, töltött, fölhaltotta a bort, egy kicsit úgy érezte, ő Zorbász, a görög vagy Kárpáthy János, vagy...

Átnézett a szomszéd asztal felé, megszerezni azt a nőt bármi áron is – gondolta; a férfi épp fizetett. Még találkozott a tekintetük, még összenéztek egy pillanatra, aztán hirtelen – mint amikor vetítés közben elszakad a film – idegesítően üres lett minden. Mintha kiürült volna az étterem. Megszűnt a feszültség benne, és ki is józanodott. Megnézte az óráját – fél tíz. „Ágnes most adja le az utolsó munkadarabot.” „Ha sietek, elérek.” Intett a pincérnek, fizetett.

A délutáni váltásból épp akkor kezdtek jönni, amikor leért a gyárkapuig. Elsétált a bejárat előtt, cigarettára gyújtott, megállt egy villanyoszlop mögött. „Még sosem vártam” – gondolta.

Nézte a fáradt, sápadt arcú nőket, ahogy gondterhelten, csoportosan vagy

egyenként szállingóztak, aztán hirtelen fölfedezte az asszonyát. Egyedül jött, magába roskadtan, könnyű, fehér ruha volt rajta – még mindig szép volt. Megvárta, amíg kijön a kapun – utána szólt.

– Ágnes!

A felesége összerezsent, megfordult:

– Te itt? – csodálkozott rá.

– Erre jártam, gondoltam, megváralak.

– Még sosem jöttél elélem!

– Most itt vagyok.

A villanyfénynél úgy tűnt, mintha bepárásodna a felesége szeme, kezét a szeméhez vitte: – Olyan bolond vagyok – mondta.

– Szép vagy – mondta Csortán András –, nem bolond, szép.

– A gyermekek?

– Lefektettem.

A csönd körbelengte őket – elindultak.

– S holnapra? Holnapra mi a terved?

– Holnapra? Most először elmegyünk egy vendéglőbe, megvacsorázunk.

A felesége ránézett.

– Aztán hazamegyünk, föl húzom az órát, lefekszünk.

– És? – simult hozzá az asszonya: – És?

– Reggel ötkor fölkelek, megmosakozom, felöltözöm, pakolok. Hatra bemegyek, kettőkor hazajövök.

A felesége még jobban hozzásimult: – És?

– És így tovább, amíg csak élünk.

Szép természet, 2022, Ulánbátor, Mongólia

Kút, ready-made,
2017, Balmazújváros,
Magyarország